

Twickelblad

Robuust en sierlijk

- Natuurlijk beken-landschap
- Stichting Twickel 60 jaar
- Textielgroep stopt

In dit nummer

Van de Rentmeesterij	3
Stichting Twickel 60 jaar	4
Textielgroep stopt met werkzaamheden	6
Zicht op Twickel: Jan Bron	8
Robinson Crusoe op Twickel	9
Olwado op Ossenweide	10
Bekenlandschap hersteld	12
Gravin Middachten overleden	14
Kasteelobject: dessus-de-portes	15
Band met Nutsdepartment Delden	16
Mijn Twickel: Carelshaven	17
Vereniging Vrienden van Twickel	18
Schilderij na restauratie op galerij	20
Berichten van de Buitenplaats	22

Op landgoed Twickel worden verschillende beken en oevers natuurlijker gemaakt, zoals de Hagmolenbeek.

Van de redactie

De Stichting Twickel bestaat in 2013 zestig jaar. In dit nummer staan we hier via een interview met voorzitter Maurits van den Wall Bake bij stil. Later dit jaar zullen er enkele jubileum-activiteiten worden georganiseerd voor met name de bewoners van het landgoed. Zestig jaar is een respectabele leeftijd. Althans, voor een mens. Voor een landgoed -en een beherende stichting- is het een overzienbare periode en liggen er nog veel meer jubilea in het verschiet.

De vraag is hoe Twickel er bij, pak 'm beet, het honderdjarig jubileum van de Stichting Twickel uit zal zien. Is het dan nog steeds die groene long in het verstedelijkte Twente, met fraaie bezittingen in Gelderland, Zuid-Holland en Lage/Brecklenkamp? Stichting Twickel doet er, zo vertelt de voorzitter, veel aan om Twickel in de geest van de barones Twickel te bewaren en te behouden. Aan het jachtige van deze tijd wordt bewust niet meegedaan.

Maar de wereld om ons heen verandert. Niet alleen fysiek qua inrichting van het landschap maar zeer zeker waar het de moderne technologie betreft. Op televisie liet het programma De Wereld Draait Door dit onlangs in een aparte serie nog eens beeldend zien. Als de technologie zich in dit tempo doorontwikkelt zijn zelfsturende auto's nog in deze helft van de 21-ste eeuw een vertrouwd beeld in het straatbeeld, dragen we een bril waarmee we computerinformatie op de binnenkant van het glas projecteren en beschikken we allemaal over een eigen drone, zeg maar een vliegende camera. Je kunt het wel afdoen als science-fiction, maar dat deden we met de mogelijkheden van de mobiele telefoon ook.

Ik voorzie wel een drones-verbod boven het kasteel maar denk dat Twickel gepast gebruik gaat maken van de moderne technologie. Zoals er nu al met een podcast door de tuinen wordt gewandeld, kasteel-inventaris met behulp van nieuwe technieken wordt onderzocht en gebouwen op het landgoed worden verwarmd met duurzame energie. "Onze klok tikt langzamer", zegt de voorzitter in het interview. Maar zij gaat wel vooruit.

Martin Steenbeeke

Colofon**Redactie:**

Rob Bloemendal
Aafke Brunt
Helmig Kleerebezem
Chantal Ophuis
Albert Schimmelpenninck
Martin Steenbeeke (eindredactie)

Inlevering kopij:

Voor 18 augustus 2013
Schalkburgerstraat 11,
7551 GR, Hengelo
Twickelblad@stnbk.nl

Het Twickelblad is een gezamenlijke kwartaaluitgave van de Stichting Twickel en de Vereniging Vrienden van Twickel. Het blad geeft informatie over de historie en het beheer van Twickel in al zijn aspecten.

Lidmaatschap, mutaties, adreswijzigingen: secretaris@vriendenvantwickel.nl of Postbus 107, 7490 AC Delden. Lidmaatschap van de Vereniging Vrienden van Twickel (incl. toezending Twickelblad) bedraagt minimaal € 19,- per kalenderjaar; hogere bijdrage is welkom.

Meer info: www.vriendenvantwickel.nl
Losse nummers kosten € 4,- en zijn verkrijgbaar in de landgoedwinkel van Stichting Twickel, de VVV-Delden en The Read Shop in Delden.

Niets uit deze uitgave mag, op welke wijze dan ook, worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten en te redigeren.

Vormgeving en Lay-out:

Morskieft Ontwerpers
van Visuele Identiteit.
Coverfotografie Morskieft.

Druk:

Van Marle BV

Foto's, tenzij anders vermeld, zijn o.a. gemaakt door: Rob Bloemendal, Edwina Brinckmann-Rouffaer, Aafke Brunt, Hans Gierveld, Helmig Kleerebezem, Han Morskieft, Chantal Ophuis, Martin Steenbeeke, Alexander van den Tweel.

ISSN 0927-6548

VAN DE RENTMEESTERIJ

Plan rondweg heeft last van tegenwind

Kent u de processie van Echternach? Bij deze processie zet men drie stappen vooruit en vervolgens twee stappen achteruit. Daaraan doet de besluitvorming over het plan van de rondweg mij denken. In het vorige nummer van het Twickelblad kon ik hoopvol melden dat het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel 3,75 miljoen voor het Pact van Twickel had uitgetrokken. Na de vergadering van Provinciale Staten op 3 april is dat echter weer heel onzeker geworden.

Het begon met een brief van de Regio Twente waarin men zich een tegenstander toont van enkele verkeerskundige wijzigingen in de rondweg die ten koste zouden gaan van de bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Dat wekt verbazing omdat de Regio Twente van meet af aan deel uitmaakt van de Stuurgroep Pact van Twickel. Deze stuurgroep bestaat al een aantal jaren en staat onder leiding van een lid van Gedeputeerde Staten van Overijssel, thans Hester Maij. De stuurgroep is juist bedoeld om tot een uitvoeringsplan te komen dat door alle betrokken overheden gedragen wordt.

Aangezien de Regio Twente in feite de optelsom is van Twentse gemeenten is het de vraag welke positie de gemeente Hof

van Twente hierbij inneemt. Het kan haast niet anders dan dat de gemeente de afhoudende houding van de Regio steunt. Dat zou tamelijk onbegrijpelijk zijn omdat het plan voor betere inpassing van de rondweg juist ten doel heeft de relatie tussen Delden en het landgoed te versterken, dus ook een Deldens belang dient. Bovendien is het een plan dat vooral door de provincie betaald wordt. De enige bijdrage van de gemeente bestaat uit het herprofilen van de Watertorenstraat/ Molenweg, iets dat toch al jaren op de planning staat.

Je begint je af te vragen of de gemeente zich eigenlijk wel bewust is van de grote waarde van de landgoederen binnen haar gemeentegrenzen? Deze landgoederen dragen sterk bij aan het aantrekkelijke

woon- en recreatieklimaat van de gemeente. De landgoederen houden zichzelf in stand zonder enige financiële bijdrage vanuit de gemeente. Nu het er op aankomt, zou de gemeente samen met Twickel het Pact van Twickel ten volle moeten ondersteunen.

Het laatste woord met betrekking tot de financiële bijdrage van de provincie is aan Provinciale Staten. Ook daar loopt het niet naar wens. De CDA- en VVD-fractie hebben op 3 april uitgesproken moeite te hebben met een deel van het uitvoeringsprogramma omdat dit te duur zou zijn. Ook dat wekt verbazing omdat het budget al eerder ter beschikking was gesteld en er al veel energie is gaan zitten in de uitwerking van de plannen. Gedeputeerde Maij heeft aangekondigd dat zij op korte termijn de stuurgroep weer bij elkaar zal roepen om met een nieuw voorstel te komen. Dat zal op 19 juni behandeld worden in de commissie van Provinciale Staten.

Albert Schimmelpenninck

“Onze klok tikt langzaam door”

De Stichting Twickel viert dit jaar het feit dat ze zestig jaar geleden is opgericht. In doen en laten is de stichting volgens voorzitter Maurits van den Wall Bake met het verstrijken van de jaren jonger en opener geworden. “Het is goed om te laten zien waar we mee bezig zijn.”

Maurits van den Wall Bake.

De meest aansprekende gebeurtenis in het jubileumjaar is de organisatie van een grote ‘Twickeldag’. Eind augustus worden alle pachters, erfpachters en bewoners feestelijk ontvangen in de tuin en het park. “Zij vormen de ziel van het landgoed. Twickel is een gemeenschap van iedereen die er woont. Het is echt ‘ons Twickel!’”, zegt voorzitter Maurits van den Wall Bake van de Stichting Twickel. Daarnaast is er een uitstap met het personeel gepland en wordt er een minisymposium over landbouw in een kleinschalig landschap georganiseerd.

“We vieren het jubileum niet zo groots als bij het vijftigjarig bestaan, maar het is zeker een moment waarop we dingen kunnen markeren. Het geeft je ook de gelegenheid om te communiceren met alle belanghebbenden. Binnen Twickel zijn dat de bewoners, pachters, erfpachters en

boeren. Daarbuiten praat je over de politiek, gemeenten en organisaties zoals Natuurmonumenten.”

Deur op een kier

De Stichting Twickel is in 1953 in het leven geroepen door barones Van Heeckeren-van Wassenaer. Door landgoed, kasteel en een groot deel van de inboedel aan de stichting te schenken, wilde zij het voortbestaan van Twickel waarborgen. In de statuten is bepaald dat de bestuurders de identiteit en integriteit van het landgoed moeten beschermen en behouden.

“Is Twickel zestig jaar jong of oud?”

“Ik denk dat wij nu op zestigjarige leeftijd jonger zijn dan toen we tien jaar bestonden. Naar mijn indruk was de Stichting Twickel toen veel meer gesloten, de buitenwacht werd minder toegelaten dan nu.

De stichting was een bijna hermetisch gesloten huis. We zijn nu jonger en moderner. Onze deur staat nu als het ware op een kier, helemaal open kan niet. En dan heb ik het niet specifiek over het huis. Al die andere aspecten zoals het landschap, de landbouw en de jacht zijn minstens net zo belangrijk.”

In 2009 is het Pact van Twickel gesloten. Stichting Twickel, Provincie Overijssel, Regio Twente, Waterschap en de gemeenten Hengelo, Borne en Hof van Twente hebben afgesproken dat ze innig gaan samenwerken om Twickel als levend landgoed te behouden, vitaler te maken en de bereikbaarheid voor wandelaars en fietsers te vergroten. Van het uitvoeringsprogramma is de Umfassungsweg gerealiseerd en zijn andere projecten in voorbereiding. “Bij de Umfassungsweg zaten wij als Twickel aan de knoppen. Het was ons land en wij stelden het meeste geld en arbeid beschikbaar. De Grensweg, de fietsverbinding langs de randen, komt er ook wel. Maar ik ben niet heel erg gerust op de maatregelen die meer geld vragen, in het bijzonder het verminderen van de barrièrewerking van de rondweg. Terwijl dat voor de Stichting Twickel de ‘raison d’être’ was, de reden om het Pact te sluiten. Het is zonde, want met betrekkelijk kleine ingrepen kun je veel doen.”

Niet logisch

De uitvoerbaarheid van de aanpassingen en de hoogte van de gevraagde investering staan ter discussie, met name in het bestuur van de Regio Twente en de gemeente Hof van Twente. Vooral de opstelling van de gemeente Hof van Twente verbaast Van den Wall Bake. “Binnen de gemeentegrenzen heeft de Hof van Twente een landgoed dat zijn gelijke in Nederland niet kent. Ik snap niet dat ze maatregelen om dit beter bereikbaar te maken niet van harte ondersteunen, maar kleine, dorpse afwegingen maken die in het nadeel van het Pact van Twickel uitpakken. Ik kan de onwil niet verklaren. Het is gewoon niet logisch. Dit is bij uitstek een investering die zich terugverdient. Bovendien kost dit de gemeente Hof van Twente niets.”

Wat als de plannen voor de rondweg niet doorgaan?

“Dan vind ik dat het Pact mislukt is. Het pakket aan maatregelen om de barrière te verminderen is namelijk al erg uitgediept. Het is goed voor Twickel, Delden en Twente om het plan uit te voeren zoals het er nu ligt.”

Kwaliteit

Zonder al te veel reclame te maken trekt het landgoed jaarlijks duizenden recreanten. Het is niet de ambitie van Twickel om het bezoekersaantal te maximaliseren, maar wel om het de bezoekers optimaal naar de zin te maken. "We gaan voor kwaliteit in plaats van kwantiteit", zegt Van den Wall Bake. "Ik constateer dat het in de weekenden heel vol is. Het is een gouden greep geweest om de parkeerplaats aan de Twickelerlaan aan te leggen. Deze is uitzonderlijk mooi ingepast in het landschap. In het centrum van het landgoed komt men veel en via de Umfassungsweg en de Grensweg zijn ook andere delen goed bereikbaar. Buiten Twente zijn we vooral bezig om onze eigendommen te beheren en te behouden. Daar waar aan de grenzen van ons landgoed kansen zijn kopen we incidenteel grond aan."

Wat is de belangrijkste ambitie van de Stichting Twickel voor de komende jaren?

"Ik ben gelet op ontwikkelingen in Europa bezorgd over de ontwikkeling van de landbouw in dit kleinschalige landschap. Er worden meer eisen gesteld, willen agrarische bedrijven economisch kunnen renderen. Het areaal landbouwgrond zal min of meer hetzelfde blijven, maar het aantal agrariërs neemt af. Dit betekent dat de bestemming van veel agrarische gebouwen verandert en de reuring van een agrarisch bedrijf verdwijnt. De landbouw is van belang voor de verzorging van het land-

goed maar ook financieel heel belangrijk voor Twickel. Het is niet voor niets dat wij in het kader van dit jubileumjaar in oktober een minisymposium houden over landbouw in een kleinschalig landschap."

Professioneel

De blik van Stichting Twickel is gericht op de lange termijn, anders dan bij veel bestuurders en politici, stelt Van den Wall Bake. Die worden gekozen voor een beperkte periode. Dat leidt tot overhaastheid in het begin van een ambtsperiode en besluiteloosheid aan het einde, constateert hij. "Onze klok tikt langzaam door, die van de gemeente tikt sneller, maar hapert soms. We hebben drie jaar geleden na de verkiezingen vertegenwoordigers van B&W en gemeenteraden uitgenodigd op de koffie. Dat hebben we ook gedaan met leden van Provinciale Staten. Het is goed om te laten zien waar we mee bezig zijn en draagvlak te zoeken. Zo kunnen we laten zien dat we een professioneel aangestuurde organisatie zijn, en niet een amateuristisch aangestuurde club. Twickel heeft een vijftigtal medewerkers die zich loyaal inzetten en een actief, betrokken bestuur. Daarnaast zijn we natuurlijk dankbaar voor de belangrijke bijdrage van onze vrijwilligers. Tenslotte zijn er de Vrienden van Twickel die ons kritisch volgen en steunen. Het gaat het goed met de Stichting Twickel."

Martin Steenbeeke

Herdenkingsdienst in Oude Blasius

De 'tijdelijke besitteren' van Twickel gingen, naar ouder gewoonte, altijd lopend ter kerke. Op zondag 7 april 2013, beloken Pasen, liepen ook de voormalige en huidige regenten van de Stichting Twickel vanaf het kasteel naar de Oude Blasius in Delden. Samen met de toekomstige bewoner van Twickel graaf Roderik zu Castell Rūdenhausen en hun partners namen ze plaats in de Twickelbank voor de eredienst. In het welkomstwoord benadrukte ouderling mev. P.H. Geerling dat het precies zestig jaar geleden is dat de Stichting Twickel in het leven werd geroepen door barones M.A.M.A. van Heeckeren van Wassenaer. Vijfenvestig jaar geleden droeg zij het kerkvoogdijschap over aan de Hervormde Kerk. Dominee. A.T. de Vries memoreerde in haar preek het trouwe kerkbezoek van de laatste barones en de sterke band tussen de Oude Blasius en de vroegere bewoners van Twickel waarvan vele getuigenissen in deze kerk aanwezig zijn.

In het koor zijn drie gebrandschilderde ramen aangebracht, vervaardigd door Kees Andrea en geschonken door de Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie (het huidige AkzoNobel) aan de baronesse van Twickel ter gelegenheid van haar 80^e verjaardag op 16 september 1959. "De kunstenaar wilde in het middenraam de afbeelding aanbrengen van de heilige Blasius. Dit vond de barones geen goed idee, het moest Jezus worden", aldus dominee de Vries in haar preek. En het geschiedde.

Na afloop van de dienst was er voor de kerkgangers koffie/thee met een petitfour, aangeboden door de Stichting Twickel.

Helmig Kleerebezem

De landbouw is van belang voor de toekomst van het landgoed.

“Het is goed zo...”

Na ruim 25 jaar houdt de textielrestauratiegroep van kasteel Twickel op te bestaan. In die kwart eeuw hebben de vrijwilligsters veel textiel in handen gehad; van gordijnen tot haardschermen en van kussens tot kleding. “We hebben veel lief en leed gedeeld.”

Donderdagochtend in de oude bodekamer van het kasteel: elke week komen hier de dames van de textielrestauratiegroep bijeen. In het midden van de kamer staat een grote ovale tafel, een tafel aan de zijkant is bezaaid met lappen stof en klossen garen. De grote lampen aan het plafond schijnen fel. Achter in de kamer staat de grote bok, gemaakt door de houtzagerij van Twickel, waar het laatste werk van de textielgroep overheen gedrapeerd ligt: de loper van de grote trap die van de benedengalerij naar de tussenverdieping leidt.

Vier dames zijn met naald en garen bezig aan het laatste onderdeel van een grote restauratie. “Het is best zwaar werk omdat het een grote en zware loper is”, vertelt Anny Schuurman. “Daarbij is het soms lastig de naald door het stugge kleed te halen. Langzaam maar zeker naderen we elkaar.” Vanaf 2010 wordt er aan de traploper gewerkt. Voor de kasteeldagen in juni moet de traploper weer op zijn plek liggen. Dan zit het werk van de textielrestauratiegroep van kasteel Twickel er na ruim een kwart eeuw op.

Anny Schuurman, Diny Leushuis, Doris Weerkamp en Lucy Hakstegen (vlnr) herstellen met naald en draad de traploper.

Haardschermen

In 1987 zette Siep Grootenhuis de vrijwilligersgroep op. Zij had in Engeland ervaring opgedaan bij werkzaamheden voor de National Trust, die natuurgebieden, kastelen en parken beheert. Samen met Anny Hardick begon zij aan een van de eerste klussen: het restaureren van twee haardschermen uit de periode rond 1860. Daarna zijn nog vele andere textielvoorwerpen gerestaureerd: gordijnen, lampenkappen, speelgoedpoppen, waaiers, kleding, meubilair.

De textielrestauratiegroep is door de jaren heen gevormd door een zevental dames, van wie een viertal nu nog actief is. Door een combinatie van leeftijd, gebrek aan opvolging en het feit dat het werk bijna klaar is, houdt de groep op te bestaan. “Het is goed zo, maar ook wel met een beetje pijn in het hart”, zegt Lucy Hakstegen. “We konden altijd prima met elkaar overleggen en we hebben veel lief en leed gedeeld.” In de mappen die de groep heeft bijgehouden staan behalve foto’s en beschrijvingen van restauratiewerkzaamheden ook veel

Gerestaureerd haardscherm.

foto’s van uitjes, bezoek van Sinterklaas en de gezellige koffiepauses in de keuken.

Overleg

Iemand die de groep veel heeft geleerd over hoe te werk te gaan bij de restauratie van oud textiel is Stephen Cousens. Hij was vanaf 1980 jaren verbonden aan het Rijksmuseum in Amsterdam als hoofdconservator textiel. In de beginjaren van de textielrestauratiegroep is hij tijdens een cursusweek opgetreden als gastdocent. Onder zijn leiding is een start gemaakt met de restauratie van de zijden gordijnen uit de Drostekamer. Overleg was altijd van wezenlijk belang voor er werd begonnen aan een klus. Anny Schuurman: “We begonnen altijd met of het de moeite waard zou zijn om te restaureren. Vervolgens hoe we het gingen aanpakken, welke materialen we konden gebruiken en waar we die materialen dan vandaan haalden? Via-via kwamen we er eens achter dat er een zijdemuseum in Zeeland was, waar we ooit voor de restauratie van lampenkapsjes nieuwe zijde hebben gekocht. Maar ook verschillende stoffenzaken hebben ons geholpen de juiste stof of het goede garen te vinden.” Dat overleg van belang is, bleek ook bij het herstel van de gordijnen uit de Drostekamer. In een van de mappen die de groep heeft bijgehouden, staat hierover: “In eerste instantie zou er met draad van polyester-monofil worden gewerkt. Dit is zeer dun en konden we eigenlijk niet goed zien. Uiteindelijk werd besloten om te gaan werken met zijdegaren, wat Siep had meegebracht. Er ging een hoera op!”

Mouwtje

Doris Weerkamp vertelt over een prachtige rode jurk van Isabella Sloet van Toutenburg. Op een schilderij dat op de bovengalerij van kasteel Twickel hangt, staat zij afgebeeld in deze jurk. "Gravin zu Solms van kasteel Weldam vroeg ons die jurk te restaureren. Een van de mouwtjes was erg slordig afgeknipt en zat er niet meer bij. Niemand wist wie dat had gedaan of waarom. Was het in een boze bui gebeurd of was er een andere reden? We moesten bedenken waar we zo goed mogelijk gelijkende stof vandaan zouden halen." Een bijzonder toeval zorgde er echter voor dat het originele mouwtje terug werd gevonden. Gravin zu Solms had op de zolder van kasteel Weldam nog een oude lapjesdoos staan. De textielrestauratiegroep mocht kijken of ze daar nog iets van kon gebruiken. Een van de lapjes die tevoorschijn werd gehaald was....het mouwtje van de jurk van Isabella Sloet van Toutenburg!

De restauratiewerkzaamheden waren afwisselend. Soms was het heel fijn werk, waarbij met een grote loep moest worden gewerkt, bijvoorbeeld bij het borduursel op een stoel uit de van Wassenaerslaapkamer. Soms was het zwaar, zoals bij de grote traploper of als op de knieën voorzichtig een kleed moest worden gestofzuigd en schoongeborsteld met water en azijn. In de zit-slaapkamer van de barones was het linnen behang uit de 19de eeuw aan restauratie toe. Het behang werd gereinigd waardoor de naden helemaal loslieten. Diny Leushuis herinnert zich het nog goed: "Dan stonden we op een trap of stoel om

Gerestaureerde bank met Florentijns borduurwerk.

de banen linnen met hele kleine steekjes weer aan elkaar vast te zetten. Maar ook gordijnen werden soms ter plekke gerestaureerd. Dan stond of zat je langere tijd met een gordijn in je hand het fijne borduurwerk te doen."

Florentijns borduurwerk

Een enkel werk was vlot klaar zoals een aantal speldenkussentjes. Andere werkzaamheden duurden langer. Een tweezitsbank op de benedengalerij met Florentijns borduurwerk uit het eind van de 19de eeuw vroeg in totaal 500 uur. Het verslag in één van de mappen meldt hierover: "De gaten in het

borduurwerk waren heel slecht met dikkere wol gestopt. De gehele oude reparatie moest uitgehaald worden. Doris Weerkamp kwam toen gaten tegen in het stramien. Bij enig zoekwerk vond zij een stuk stramien met hetzelfde patroon. Stukjes van dit stramien heeft zij er in gezet en zo kon het borduursel weer opnieuw worden ingevuld. Prachtig resultaat. Periode: november 1991 tot mei 1993."

De dames hebben altijd met heel veel liefde en plezier gewerkt. Gevraagd naar een minder leuk karwei zegt Lucy Hakstegen na enig nadenken: "Op zich was het geen vervelend klusje. Maar wat baalden we toen we bijna klaar waren met de restauratie van lampenkapjes en net niet uitkwamen met de stof. Alles moest weer uitgehaald worden! Wat waren we blij toen de lampenkapjes weer op hun plek in de slaapkamers stonden." Bij een korte ronde door het kasteel wijzen de dames op alles wat ze in handen hebben gehad. Dat is veel in al die jaren. Met recht mogen de dames trots zijn op hun werkzaamheden. Toekomstig restauratiewerk, voorlopig naar verwachting niet veel, zal worden uitbesteed.

Chantal Ophuis

De textielgroep bij het gordijn in de Drostekamer.

Rondweg nodigt uit tot een bezoek

Jan Bron, wethouder van de gemeente Hengelo en bestuurder Regio Twente voor mobiliteit, ziet Twickel als een parel in het Twentse landschap. Vanwege zijn portefeuilles heeft hij ook oog voor de kwaliteit van de provinciale rondweg. "Hopelijk blijven de aanpassingen beperkt."

Landgoed Twickel is een van de parels van Twente, een hoogwaardige groene omgeving die je zelfs al vanaf de weg van Hengelo richting Goor aangenaam kunt ervaren. Een prachtige weg om te rijden en steeds als ik daar kom, nodigt het zichtbare landschap uit om er snel weer eens een moment met familie of kennissen te gaan vertoeven. Eerst een bezoek aan het stijlvolle Delden en daarna op de fiets of met een stevige wandeling het landgoed Twickel ervaren. In omgekeerde volgorde kan natuurlijk ook.

In het verleden hebben wij het uitvoeringsprogramma 'Pact van Twickel' op hoofd-

lijnen als betrokken partners omarmd. Volgens de laatste uitwerkingen van eind 2012 wordt de ruimtelijke kwaliteit en de samenhang tussen Landgoed Twickel en stad Delden versterkt en verfraaid. De oversteekbaarheid van de provinciale weg tussen Delden en Twickel zal volgens de plannen op meerdere plaatsen worden verbeterd door realisatie van een aantal nieuwe bruggen over de weg. Hiermee kunnen oude verbindinglijnen tussen onderdelen van Twickel en het centrum en station van Delden worden hersteld. Goede initiatieven die verwijzen naar het verleden van het landschap en waardoor bijvoorbeeld ook de bereikbaarheid van het Twickel met het openbaar vervoer verbeterd zal worden.

In dezelfde plannen zijn echter ook maatregelen bedacht waarbij de huidige kwaliteit van de provinciale rondweg in het geding dreigt te komen. In de plannen is ooit bedacht om de weg meer te gaan inpakken door bijvoorbeeld ondertunneling of overkluizing. Deze ideeën uit het beginstadium van het Pact bleken destijds al onbetaalbaar waardoor er daarna is gestudeerd op betaalbare alternatieve maatregelen. In de meest recente update van het uitvoeringsprogramma is nu bedacht dat de taluds naast de weg steiler zullen worden aangelegd waardoor het verkeer vanaf Delden en het landgoed Twickel minder zichtbaar zal zijn.

Helaas zou dit vanaf de weg gezien betekenen dat het veel minder fraai wordt om daar als bestuurder door het landschap te rijden. Nu nog kan iedereen, net als ik zelf in het begin al aangaf, vanaf de weg ervaren

en proeven dat je daar door een bijzonder gebied rijdt. Vanaf Hengelo komende lukt het in veel seizoenen om door de mooie grote bomen van het landgoed een glimp op te vangen van het kasteel en, even verderop, de fraaie watertoren van Delden. Aan de linkerkant zien we nu nog duidelijk de kerktoren van Delden en een aantal stijlvolle panden. Een indruk vanaf de doorgaande weg die uitnodigt tot een bezoek. Het zou toch jammer zijn als dit visitekaartje voor de fraaie omgeving vanaf die provinciale weg wordt aangetast door versmalling in combinatie met steilere taluds er langs.

Om de weg alleen als onderdeel van het landschap te beschouwen is een keuze, maar omdat dit in de laatste uitwerking ook zou gaan leiden tot verslechtering van de verkeerskundige afwikkelingscapaciteit en verkeersveiligheid hebben wij regionaal al gereageerd dat deze onderdelen ingaan tegen de centrale doelstellingen van ons regionale mobiliteitsbeleid in Twente. Door uitvoering van het Pact van Twickel kan het landschap en de aantrekkelijkheid van deze Twentse parel de komende jaren nog een flinke impuls krijgen, maar hopelijk zal de route er naartoe zo veel mogelijk blijven zoals deze nu is en worden de plannen voor aanpassingen aan de weg beperkt tot het aanbrengen van stiller asfalt bij groot onderhoud en een duidelijker route naar het landgoed bovenaan de afrit op de Deldeneresch.

Jan Bron, wethouder Hengelo en lid dagelijks bestuur Regio Twente

Robinson Crusoe spelen op Twickel

Onlangs werd er bij het opruimen van een kast in het kasteel een kartonnen doosje gevonden. Het bevat een bijzonder uitgegeven losbladig kinderboekje met de naam 'Avantures de Robenson-Crusoe. Van wie het is geweest, is niet meer te achterhalen. Wel dat het dateert uit de jeugdperiode van Maria Cornelia van Wassenaer (1799-1850) en haar latere echtgenoot Jacob Derk Carel van Heeckeren van Wassenaer (1809-1875).

Het boekje bestaat uit vijftientig op karton geplakte prentjes met een verhaal dat is geïnspireerd op het bekende boek 'The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe of York', geschreven door Daniel Defoe en uitgegeven in 1719. Robinson Crusoe is na een schipbreuk op een onbewoond eiland terecht gekomen en leert daar te overleven. Hij houdt een kalender bij, verbouwt graan, fokt geiten en is toch niet helemaal alleen op het eiland, want op zekere dag ontmoet hij zijn nieuwe metgezel 'Vrijdag'. Volgens de filosoof en pedagoog Jean Jacques Rousseau (1712-1778) was Robinson Crusoe het enige boek dat geschikt was voor kinderen. En zo werden in de loop van de achttiende en negentiende eeuw heel wat bewerkingen voor de jeugd op de markt gebracht. Ze werden Robinsonades genoemd. Tot ver in de 19e eeuw zijn generaties kinderen er mee opgegroeid. Ze imiteerden het leven van Robinson op allerlei manieren in hun spel.

ongetwijfeld hebben gelezen. De Robinsonades weken nogal af van het oorspronkelijke verhaal. Zo is de Handleiding tot de Natuurlijke opvoeding meer een encyclopedische 'survivalhandleiding'. De auteur acht het oorspronkelijke werk van Daniel Defoe niet geschikt voor kinderen en ziet zijn bewerking als een handleiding voor jonge lieden om te overleven wanneer ze ooit zelf op een onbewoond eiland zouden belanden. Door de knokkels van de hand te aan te wijzen leren de kinderen dat er even en oneven maanden zijn en vervolgens maken ze een kalender door streepjes in een boom te kerven. Van visgraten maken ze spelden en met touw knopen ze vangnetten. Daarbij leren ze nog allerlei aardrijkskundige en historische wetenswaardigheden. En ook ontbreken wijze raadgevingen niet, zoals: niet te veel alcoholische dranken nuttigen want dan word je dom!

Dat Robinson populair was in de negentiende eeuw blijkt niet alleen uit de Robinsonades, maar ook uit de hoeveelheid uitgegeven knipprenten, legprenten en kleurplaten met Robinsonfiguren. Het doosje met kaarten op Twickel is een prachtig bewijs van deze populariteit. Het past helemaal in een tijd waarin kinderen uit welgestelde families allerlei kennis op-

deden door middel van spel. Met deze geïllustreerde leeskaartjes werd op een speelse manier een bewerking van Robinson Crusoe gelezen. Maar door de bijzondere verpakking kregen kinderen echt het gevoel een spelletje te doen in plaats van een boek te lezen. Deze bijzondere Robinsonade in het doosje is geen leerzame 'survivalhandleiding'. Robinson gaat gekleed naar de deftige mode van rond 1800. Zijn belevenissen komen enigszins overeen met die uit het oorspronkelijke boek. Maar de belangrijkste boodschap in dit verhaal luidt: Luister naar de goede raad van je vader en sta open voor God. Kennelijk moet ieder mens eerst door schade en schande tot inkeer komen, zo blijkt uit dit verhaal.

Overigens was het vaak ook de bedoeling dat de tekst op dit soort kaartjes uit het hoofd werd geleerd. Of op zijn minst moest het verhaal in goede bewoordingen worden naverteld. Maar met de spannende prentjes bij de tekst ging dat voor de meeste kinderen in de 19e eeuw bijna vanzelf. Ze waren gewend teksten uit hun hoofd te leren en voor te dragen. En als beloning mochten ze daarna... Robinson Crusoe'tje spelen!

Christine Sinninghe Damsté

Ook op kasteel Twickel staan Robinsonades in de bibliotheek, waaronder de 'Handleiding tot de Natuurlijke opvoeding of Robinson Crusoe, geschikt ten dienste der jeugd'. Het tweedelige werk komt uit de bibliotheek van Margaretha Helena Alewijn (1776-1802). Na haar huwelijk met Jacob Unico Willem Van Wassenaer (1769-1812) zijn ze op kasteel Twickel terecht gekomen. Hun dochter Maria Cornelia van Wassenaer (1799-1850) zal het verhaal

Feesten op de Ossenweide

Overvolle wegen voeren ons langs labyrinthvormige Vinexwijken, torenhoge gebouwen, eindeloze bedrijventerreinen met zichtlocaties, meubelboulevards en McDonald's-restaurants. Alles lijkt op elkaar, en tegelijkertijd is niets meer zoals het was. Van vroeger rest ons zo weinig, dat we de plaatsen koesteren die er nog zijn. Ze brengen herinneringen boven die helpen in de zoektocht naar ons verleden.

Delden. Ossenweide

'Lieux de Mémoire' noemde de Franse historicus Pierre Nora de plaatsen van herinnering die het verleden tot leven brengen. Deze plekken wijzen terug naar de mensen die er woonden, hun werk en de gebeurtenissen die ze meemaakten. Het verleden ligt er soms letterlijk op straat. Op Twickel is de Twickelerlaan zo'n locatie. In 2010 verscheen hierover de bundel 'Herinneringen aan de Twickelerlaan'. Een werkgroepje bestaande uit Gert Banis, Jan Hakstegen en Aafke Brunt, legde in interviews de herinneringen vast van bewoners en oud-bewoners. Nooit gehoorde verhalen werden aan de vergetelheid ontrukkt en vastgelegd. Enkele

bewoners stelden naast hun herinneringen ook foto's ter beschikking. Zo lukte het om de geschiedenis van de Twickelerlaan te boekstaven.

Maar niet alles is vastgelegd. Het boek was nog niet uit of we hoorden van Dinie Stokkentreef-Wes en Henk Blekkenhorst, beiden oud-bewoners van de Deldeneresch, over de festiviteiten die na de Tweede Wereldoorlog plaats vonden op de Ossenweide, het terrein aan de Twickelerlaan tussen de rondweg en de personeelswoning Omega. Kennelijk graasden hier vroeger de ossen van de kasteelboerderij. Deze dieren werden ingezet als trekdieren voor de ploeg.

Hier vond op 15 juli 1948 de OLWADO plaats. Deze exotische naam staat voor Overijssel's Landbouwjongeren Werken Aan De Opbouw.

Oud-leerlingen van de landbouwscholen en de landbouwhuishoudscholen, jongens en meisjes, bouwden dit samen op. In zijn openingswoord sprak de voorzitter van het organisatiecomité G.J. Morsink over de behoefte aan een nieuw elan: *steeds dringender is door velen in de na-oorlogse jaren geweest op de vervlakking, vooral van de jeugd. Velen hebben echter blij gegeven daadwerkelijk deze vervlakking, deze slappe en lakse houding het hoofd te willen bieden.*

Het leven heeft nog zin, wij hebben nog een taak in deze wereld te verrichten. ... dan gaan we hand in hand, overgoten door de stralen der rijzende zon, gesteund door geestelijke kracht aan de opbouw van een wereld waar vrede en welvaart moge heersen. Dit vindt U in het zinnebeeld van "Olwado".

In het erecomité zaten prins Bernhard, de commissaris der Koningin in Overijssel, de barones en de burgemeesters van Delden, Almelo en Hengelo. Helaas waren de prins en de commissaris niet aanwezig, maar de barones was er wel. De dagindeling bestond uit toespraken van 9.15 - 12.30, gevolgd door een broodmaaltijd. Parallel hieraan liepen de *Gewestelijke Kampioenschappen der Landelijke Rijverenigingen in Overijssel*, afgewisseld met gymnastiekdemonstraties en de demonstratie 'Vrijheidsdressuur'. Na afloop was er voor deelnemers en publiek een wandeltocht door de Twickelse Bossen met daaraan verbonden een bezichtiging van de prachtige Oranjerie van Twickel.

Blijkaar sprak deze dag tot de verbeelding. De dichteres Johanna van Buren wijdde er een gedicht aan dat begint met: O.L.W.A.D.O., Boerenzöns en boerendochters, Uut het middel Twentelaand, Wilt oons loaten zien en heuren, 't Streven van den boerenstaand. Helaas was het die dag slecht weer. Het Deldens Weekblad

De huidige Ossenweide.

meldde: *trots het slechte weer is het ruitersfeestijn goed geslaagd en hebben duizenden toeschouwers kunnen genieten van de prachtige paardensport, een ware attractie voor de Olwado-landdag*. Het avondprogramma vond plaats in een grote feesttent. Onder de titel *De boer ploegt voort* werd het *Symbolisch boerenspel van wederopbouw en vernieuwing* van H. Bomhof uit Apeldoorn

op de planken gebracht. Dit eindigde met de wens dat *allen voortploegen aan de geestelijke en morele opbouw van ons hele volk*.

*Gert Banis en Aafke Brunt
Met dank aan Dinie Stokkentreef-
Wes en Henk Blekkenhorst*

Paardenvolk en schutters

Het landbouwjongerenfeest in 1948 was niet de eerste, noch de laatste gelegenheid die ruiters en paarden naar het landgoed Twickel en de Ossenweide lokte.

Foto's in het album van barones M.A.M.A. van Heeckeren tonen haar echtgenoot in gesprek met de organisatoren van een feest, dat plaatsvond in 1923. Het gaat

waarschijnlijk om een dressuurproef of om ringsteekwedstrijden in een weiland. Achter de rug van baron Van Heeckeren is nog net de rug van een paard te zien. Het weiland is hoogstwaarschijnlijk de Ossenweide. De bomen op de achtergrond zijn mogelijk de eiken aan het gedeelte van de Twickelerlaan, dat grenst aan de rondweg om Delden. Na de oorlog organiseerde de landelijke rijvereniging jaarlijks een concours hippique op de Ossenweide. Dit maakte deel uit van de schuttersfeesten die in de jaren vijftig en zestig een groot publiek trokken. Centraal stond daarbij het schieten op een houten vogel. Ook de Overijsselse Landbouw Maatschappij organiseerde in de jaren '50 verschillende paardenkeuringen en concoursen op de Ossenweide.

Nieuwe inrichting herstelt en verbetert bekenlandschap

Dit jaar worden drie beken op Twickel flink onder handen genomen. Het gaat om de Azelerbeek, de Bentelerhaar en het dal van de Hagmolenbeek bij Beckum. Twickel komt hiermee tegemoet aan de wens om een robuuste ecologische hoofdstructuur (EHS) te realiseren en de beken te laten voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en het waterbeheer voor de 21e eeuw (WB21). Daarbij probeert Twickel ook een aantal eigen doelen te realiseren.

De projecten vloeien voort uit de zogeheten omgevingsvisie van de provincie Overijssel. Hierin staat ondermeer aangegeven waar de natuur moet worden versterkt en de EHS moet worden gerealiseerd. De EHS beoogt de vorming van een robuust netwerk van natuurterreinen zodat de planten en dieren hier kunnen leven en zich gemakkelijk en veilig kunnen verplaatsen.

Het waterschap heeft aangegeven welke beken in de toekomst moeten voldoen aan de KRW en hoe de waterafvoer kan voldoen aan de WB21-eisen. De KRW eist dat in 2015 de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa op orde is. Landen moeten hun eigen watersystemen in orde maken maar ook zorgen dat andere landen geen overlast door (water-) verontreinigingen krijgen. WB21 vraagt om aanpassingen aan het waterafvoersysteem zodat ons land de gevolgen van de klimaatsveranderingen kan opvangen.

Maatregelen

Om de EHS te kunnen realiseren, moet landbouwgrond worden heringericht als bos, moeras, natuurlijk grasland of heide. De KRW-maatregelen vragen om versmalling van de beek zodat het water sneller gaat stromen en er een beekmilieu ontstaat. De oevers worden natuurlijker en meestal verlaagd zodat er een grotere hoeveelheid water in het systeem geborgen kan worden.

Daarnaast komt er meer schaduw bij de beek, waardoor het water koeler blijft en de beek minder snel begroeit. Twickel staat sympathiek tegenover deze wensen. Voordat medewerking wordt toegezegd, wordt eerst de landbouwkundige situatie in de betreffende gebieden bekeken en overwogen of het plan haalbaar is. Verder kijkt

Twickel of zij zelf nog wensen heeft voor dit gebied en wat de gezamenlijke winst kan zijn. Bij alle projecten is het gelukt om naast de natuur en waterdoelen ook winst voor de landbouw en het landschap te realiseren.

De Hagmolenbeek na inrichting (2010) bij erve Loninkwoner. Dit is de inspiratie geweest voor het gedeelte van de Hagmolenbeek die dit jaar wordt heringericht.

Samenwerking

Geen van deze projecten kan zonder samenwerking. De provincie Overijssel is verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS; het waterschap Regge en Dinkel voor het waterbeheer en de beken. Het waterschap moet zorgen dat de beken voldoen aan de KRW. De Dienst Landelijk Gebied (DLG) wordt veelal ingeschakeld voor de planvorming en om de benodigde gronden aan te kopen.

Bij alle projecten is met deze instanties samengewerkt om de kansen die zich voordeden te verzilveren. Tot slot moeten

we ook de pachters noemen. EHS en KRW zijn niet in het belang van hun bedrijf. De benodigde grond ligt soms ver van de boerderij of betreft de huiskavel maar is vaak wel belangrijk voor het bedrijf. Ook de pachters hebben positief meegewerkt aan het vinden van oplossingen.

Azelerbeek

De eerste gesprekken tussen het waterschap, DLG en Twickel over de Azelerbeek stammen uit de vorige eeuw. Het eerste initiatief werd opgenomen in de Reconstructiewet; de wet die werd opgezet na het uitbreken van de varkenspest in 1997. In 2010 is de eerste fase van het Azelerbeek-project uitgevoerd en dit jaar volgt de laatste fase.

Als de klus geklaard is, voldoet vijf kilometer beek aan de KRW en is er elf hectare

nieuwe natuur gerealiseerd waarvan ruim twee hectare als retentiegebied. Om dit mogelijk te maken zijn onder leiding van de Stichting Stimuland diverse ruilingen overeengekomen.

Door ruilverkaveling worden de betrokken pachters gecompenseerd voor de gronden die zij moesten afstaan en kan de verkaveling op enkele punten verbeterd worden. Bij erve Graes zijn de kuilvoerplaatsen verplaatst om het landschap te verfraaien en de efficiëntie op het erf te vergroten. Het kuilvoer ontnam de wandelaar het zicht op de beek. Nu is de

herstelde meander in de Azelerbeek vanaf de weg te bewonderen.

Bentelerhaar

Samenwerking heeft hier direct geleid tot het verzilveren van een kans. Een naast de Bentelerhaar gelegen bedrijf werd te koop aangeboden. Op de gronden van dit bedrijf lag geen natuur of waterdoel. Deze lagen wel in de Bentelerhaar. Na overleg met Twickel heeft DLG de gronden van het bedrijf verworven. Twickel heeft vervolgens deze gronden overgenomen en pachters hier naar toe verplaatst. De pachters zitten op hun nieuwe plek en deze zomer kan de uitvoering starten. Zij krijgen niet meer grond tot hun beschikking, maar wel betere landbouwgrond met een betere perceelsvorm.

De sloten worden minder diep gemaakt. Hierdoor stijgt de grondwaterstand op de dertien hectare nieuwe natuur en in de omgeving. Hier profiteert de heide in de Bentelerhaar en het Boddenbroek van. Ook de Drekkerstrang kan minder diep. Dit zou het rendement nog vergroten. We hopen dat het waterschap dit binnenkort ter hand kan nemen.

Beckum

In de omgeving van Beckum werd de claim op de gronden voor de EHS en KRW zo groot dat de pachters vreesden dat hun bestaansmogelijkheden te beperkt werden. Zij besloten samen met Twickel de uitdaging aan te gaan en mee te werken aan realisatie van de herinrichtingsplannen. Hiervoor moesten twee bedrijven uitgeplaatst worden. De provincie heeft zich achter deze uitdaging geschaard. Dit heeft er toe geleid dat één pachter zijn bedrijf heeft verplaatst naar Drenthe en een tweede pachter de laatste gesprekken met een gemeente in Drenthe voert over de bouw van zijn nieuwe bedrijf. De achterblijvende pachters krijgen aanzienlijk betere verkaveling en een groter bedrijf. Om dit mogelijk te maken, is samengewerkt met enkele particuliere grondeigenaren. Twee daarvan richten samen ook zo'n acht hectare nieuwe natuur in. Het Waterschap richt hier vier kilometer Hagmolenbeek, twee kilometer Wolfkaterbeek en anderhalf kilometer Buitenbeek opnieuw in. Twickel richt zeventig hectare nieuwe natuur in, waarvan bijna dertig hectare als bos.

Hans Gierveld

De herstelde meander in de Azelerbeek nabij erva Graes. Door het verplaatsen van de kuilvoerplaatsen is de boerderij vanuit het beekdal en de beek vanaf het wandelpad zichtbaar.

Behoud van het landschap is belangrijk uitgangspunt voor de Bentelerhaar. Geen vergaande verruiging maar herstel van het cultuurlandschap. Herstel van de houtwallen is één van de voorgenomen maatregelen.

Het terugbrengen van de Hagmolenbeek naar de situatie voor kanalisatie is een belangrijk uitgangspunt. Hier is de eerste aanzet voor de nieuwe beekloop gegeven. Met de vrijkomende grond wordt de 'oude' beekloop gedempt.

Gravin zu Ortenburg overleden

Op 8 maart j.l. overleed op 87-jarige leeftijd Isabelle Gräfin zu Ortenburg - gravin van Aldenburg Bentinck. De bewoonster van landgoed Middachten had nauwe banden met Twickel.

Jachtopzichter Jan Holtslag op wacht op de voorbrug van Middachten.

Gravin zu Ortenburg was zowel een nichtje van de laatste baron van Twickel, Rodolphe van Heeckeren van Wassenaer, als van zijn echtgenote Marie van Heeckeren van Wassenaer-van Aldenburg Bentinck. Christian zu Castell was een achterneef van gravin zu Ortenburg. De familiebanden waren erg nauw. Na haar huwelijk met Aurel Graf zu Ortenburg woonde de gravin in Duitsland.

Na het overlijden van haar vader graaf Willem werd Middachten ontruimd om als ambtswoning verhuurd te worden aan de commissaris van de Koningin in Gelderland, Molly Geertsema. Na diens vertrek keerde de gravin in 1985 terug op haar ouderlijk huis. Zij heeft zich met hart en ziel ingezet om het kasteel van haar voorouders zijn oude luister terug te geven. Vanuit haar woning

in één van de bouwhuizen zette zij zich in voor de restauratie en de herinrichting van het kasteel met zijn oude inventaris. Veel aandacht ging daarbij uit naar het prachtige stalcomplex. Gravin zu Ortenburg was een groot liefhebster van paarden.

Een van haar verdiensten was ook het in gang zetten van de prachtige kerstmarkt. Ze was zeer geliefd bij de meer dan honderd vrijwilligers die zich inzetten om Middachten te kunnen exploiteren. Haar zoon Franz is al enige jaren nauw betrokken bij het beheer van Middachten. Hij zal het levenswerk van zijn moeder voort zetten. Bij het landgoedbeheer werkt Middachten nauw samen met de Stichting Twickel. Middachten en het aangrenzende landgoed Hof te Dieren zijn ongeveer even groot. Het sprak dus vanzelf dat vanuit Twickel hulp werd aangeboden voor de begrafenis van de gravin in de dorpskerk in Rheden.

Gravin zu Ortenburg in gesprek met Clara zu Castel tijdens het afstudeerfeest van Roderik zu Castel (2012).

Kantoor Dieren vernieuwd

Naast de rentmeesterij, zo mooi gelegen tegenover Kasteel Twickel, heeft de Stichting Twickel ook een kleiner kantoor in Dieren. Vanuit deze locatie beheert Wilke Schoemaker met enkele medewerkers de landgoederen van de Stichting in Gelderland en Wassenaar. Dit kantoor is gevestigd in een voormalige landbouwschuur gelegen achter de moestuinmuur van het

Hof te Dieren. Naar een ontwerp van de Deldense architecte Martine Schippers is onlangs een verbouwing uitgevoerd. Het resultaat is een prachtige transparante ruimte met drie werkplekken. De "deel" is ingericht als vergaderruimte/ kantine.

HET KASTEELOBJECT

Elegant, luchtig en lief

Kasteel Twickel herbergt duizenden objecten. Niet allemaal even waardevol of bekend, maar wel allemaal met een eigen verhaal. Zoals objectnummer CAB573: twee dessus-de-portes, schilderijen die boven een deur geplaatst werden.

Wat verloren stonden ze in een donkere ruimte achter een kast. Beschadigd en zonder lijst. Het canvas doek slap in de gammele spieramen. Wel een fors formaat: 90 bij 60 cm. In het licht ontpopt zich een palet van zoet pastel. Een gevleugelde vrouw in roze omhelst een man met blauw lint.

Hij zit op een arabesk, een doorlopende curve, die samen met druivenranken het geheel omlijst. Worden hier Eroten afgebeeld, de gevleugelde halfgoden uit de mythologie? De erotische lading is evident. Op het andere doek zitten twee gevleugelde

putto's - cherubijntjes - ruggelings tegen een vaas. In hun geheven linkerhand houden zij een vogel en een spiegel. Wat zou de allegorische betekenis ervan zijn? Ook hier is het geheel gedecoreerd met arabesken en guirlandes. Aan de bovenzijde twee draken en een groteske kop in een medaillon.

De doeken zijn onmiskenbaar uit de Rococotijd - midden 18^e eeuw. De tijd van Unico en Carel George van Wassenaer Obdam. De tijd waarin de nadruk wordt gelegd op elegantie, luchtigheid en het lieflijke karakter der dingen, in navolging van Lodewijk XV. De stijl uit die tijd is nog

zichtbaar in het Van Wassenaer-appartement aan de voorzijde van het kasteel. En ook hoorbaar in de muziek van componist Unico. Veel andere vertrekken in het kasteel zijn eind 19e eeuw verbouwd in de nu overheersende meer sobere en donkere stijl. Toen moeten de doeken zijn afgenomen om plaats te maken voor eiken lambriseringen. Geheel in de kasteeltraditie zijn ze niet weggedaan, maar weggeborgen achter een oude kast.

Rob Bloemendal

De innige band tussen Twickel en het Nutsdepartement Delden

In 2012 vierde het Nutsdepartement Delden zijn 175-jarig bestaan. In een speciaal jubileumboekje is de geschiedenis beschreven van deze oudste vereniging in Hof van Twente. Daaruit blijkt dat Twickel een belangrijke rol in het departement heeft gespeeld.

Het departement Delden kwam voort uit een al bestaand leesgezelschap, dat regelmatig in Carelshaven bijeen kwam. De oprichtingsbrief uit 1837 is bewaard gebleven. In deze brief staan diverse bekende Deldense namen, zoals E.L. Siegman, predikant in Delden, J.S. Werdmuller von Elgg, vrederechter in het kanton Delden, W. Mellink, rentmeester van Twickel en J.B. Wilterdink, schoolmeester en vader van de latere rentmeester van Twickel. Wilterdink werd ook de eerste secretaris van het departement.

Een jaar na de oprichting werd baron J.D.C. van Heeckeren lid. Hij en zijn opvolger baron R.F. van Heeckeren zijn voor het departement van groot belang geweest. Voor zijn vele verdiensten werd baron R.F. van Heeckeren in 1886 tot erelid benoemd. Uit het financieel overzicht van het jaar 1888/89 blijkt dat de leden fl. 5,25 aan lidmaatschapbijdrage per jaar betaalden, maar de baron fl. 60,-. De totale begroting voor dat jaar bedroeg fl. 243,28.

In 1838 werd de Nutsbibliotheek opgericht. Deze heeft gedurende bijna anderhalve eeuw in Delden een belangrijke rol gespeeld. In 1967 vond de fusie plaats met de R.K. bibliotheek en ontstond de Openbare Bibliotheek Delden. De Nutsspaarbank werd in 1842 gesticht. Deze maakte de eerste jaren een moeilijk bestaan door. Pas vanaf 1849 kwam er een opbloei, nadat het kapitaal werd ondergebracht bij baron J.D.C. van Heeckeren, die tegelijkertijd een lening van fl.1000,- ontving tegen een rente van 4 %. De jaren daarna volgt een gestage groei. De spaarbank werd vanaf dat moment beheerd door personeel van het rentmeesterskantoor. De voorlaatste rentmeester Brunt heeft veel voor de Nutsspaarbank betekend. Na 137 jaar kwam in 1978 de fusie met de Bondsspaarbank Twente tot stand.

Getroffen door de vele misstanden in de maatschappij, waaronder de lange werktijden in de fabrieken, richtte doopsgezind predikant Jan Nieuwenhuizen uit Monnikendam in 1784 de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen op. Doelstelling was de ontwikkeling van de volksmassa door het stichten van scholen, bibliotheken, spaarbanken en het geven van cursussen. Al snel werden er in het hele land plaatselijke afdelingen, de zgn. departementen opgericht. In Delden gebeurde dat in 1837.

De Stichting Nutswoningen dateert van 1920. De eerste woningen werden gebouwd in 1923 aan de Bernhardstraat, direct voorbij de overweg. De grond voor de bouw werd door baron R.F. van Heeckeren beschikbaar gesteld. In 1937 werd een uitgebreid eeuwfeest georganiseerd in de sfeer en kleding van 100 jaar

eerder. Daarvan is een leuke foto bewaard gebleven, waarop de voorzitter, dominee Samberg en de secretaris W.H.Bitter, rentmeester van Twickel en hun echtgenoten staan.

In 1936 werd barones M.A.M.A. van Heeckeren beschermvrouwe van het Nutsdepartement. Bij de opening van de Nuts lagere school in 1964 was zij als eregaste aanwezig.

In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw wilde het departementsbestuur via tentoonstellingen meer belangstelling voor de geschiedenis van het stadje Delden en zijn omgeving wekken. Daartoe werd de "Werkgroep Historie" opgericht, met graaf Christian zu Castell-Rüdenhausen als voorzitter. In de loop der tijd heeft deze commissie vele indrukwekkende exposities in en rond het kasteel georganiseerd. De tentoonstellingen over bijvoorbeeld de Twickeler scheepvaart en Unico Wilhelm stonden op zeer hoog peil en werden door tienduizenden belangstellenden bezocht. In 1998 werd de "Werkgroep Historie" opgeheven, omdat de Stichting Twickel voortaan in staat was om zelf tentoonstellingen te organiseren. Het Nutsdepartement heeft zijn archief van voor 1950 ondergebracht bij het Huisarchief van de Stichting Twickel. Het latere archief is ondergebracht bij het Twents Streekarchief.

Jan Hakstegen

Secretaris Bitter (links) en voorzitter Samberg met echtgenotes tijdens het eeuwfeest in 1937.

Caroline Kluvers en Chris van der Sluis: "Wij blijven graag onszelf"

"Carelshaven en Twickel zijn niet los van elkaar te denken"

Carelshaven is onlosmakelijk verbonden met landgoed Twickel. Pal naast de haven en Twickelervaart die graaf Carel George van Wassenaer-Obdam liet graven, werd in 1772 een schippersherberg gebouwd. De verzamelplaats voor schippers en handelaren is door de eeuwen heen veranderd in een modern hotel-restaurant. Eigenaren Caroline Kluvers en Chris van der Sluis koesteren het verleden.

Caroline: "Ik ben als zesde generatie van de herbergierfamilie Kluvers hier opgegroeid. Ik ben niet zo heel erg historisch ingesteld maar hecht mij wel aan dingen. Ik heb een band met deze plek en herinner mij bijvoorbeeld goed hoe ik hier vroeger paard reed door de bossen. Na mijn jeugd ben ik een tijd weggeweest maar ik heb altijd de drang gehad om het bedrijf over te nemen."

Chris: "We hebben elkaar ontmoet toen we beiden in een hotel in Zuid-Limburg werkten. Twickel zei me niets. Toen we besloten hier te gaan werken, ga je je erin verdiepen. Als gasten me er nu naar vragen, kan ik er veel over vertellen. De historie van oude gebouwen spreekt me aan. Dat had ik al in de hotels in Limburg waar ik werkte."

Caroline: "Wij blijven graag onszelf en willen het karakter van de zaak bewaren. De schilderijen van Herman van der Worp en de antieke inventaris van vroeger, zoals de gelagkamer en tapkast, koesteren we. Veel gasten zijn ook geïnteresseerd in onze historie. Het begint al met de naam. Ze vragen zich af waarom het Carelshaven heet."

Chris: "Ik neem veel gasten mee naar de houtzaagmolen en vertel dan de geschiedenis. De houtzaagmolen stond er een jaar eerder. Er moest ook een plek komen waar schippers en handelaren met elkaar konden onderhandelen. Het gekke was dat hier toen geen bossen waren. Het hout werd met paard en wagen vanuit Amsterdam aangevoerd. Hier werden de planken gezaagd die de Oost-Indische Compagnie gebruikte om schepen te bouwen. Later kwam ook de handel in linnen erbij maar die heeft zich naderhand verplaatst naar Borne."

Caroline: "We zijn blij met de aanwezigheid van het landgoed en merken dat Twickel steeds beter wordt bezocht. We bieden tijdens de openstelling van het kasteel ook arrangementen aan. Twickel beschermt als het ware Delden, voorkomt dat het verder uitdijt. Stel je voor dat hier tot aan de tuin huizen worden gebouwd. Vroeger, zonder rondweg, was het helemaal geweldig. Op filmpjes van mijn opa zie je een prachtige oude eikenlaan van het landgoed naar het dorp lopen."

Chris: "Het zou fantastisch zijn als de plannen om de rondweg te versmallen doorgaan. Dan krijg je de verbinding tussen Carelshaven en het kasteel terug."

Caroline: "We zien de mensen aan de overkant van de straat de Umfassungsweg lopen. Maar ze kunnen hier niet komen om een kop koffie te drinken, dat is doodzonde."

Chris: "Carelshaven is niet los te denken van Twickel, en Twickel niet van Carelshaven. Twickel heeft het uit handen gegeven aan de familie maar dit gebouw is nog altijd in erfpacht. Wij hebben geen bedrijfsopvolging. Met Twickel is afgesproken dat zij te zijner tijd Carelshaven overnemen en het in de stijl van de familie voortzetten."

Martin Steenbeeke

Van de voorzitter

Een van de actuele zaken die de aandacht vragen, betreft de rondweg die Stad Delden scheidt van het landgoed Twickel. Elders in dit blad vindt u een bijdrage van de rentmeester hierover.

Voor het bestuur van de VVT is de reconstructie van de rondweg het laatste hoofdstuk in de strijd om onnodige aantasting van het landgoed Twickel te voorkomen dan wel tot een minimum te reduceren. De voorgenomen reconstructie brengt immers landgoed en Stad Delden optisch, maar ook feitelijk weer tot elkaar. De gedeeltelijke verdieping in combinatie met de bouw van drie nieuwe bruggen naast een versmalling en een andere opzet van de afslag naar de N741/N346 moeten dat bewerkstelligen.

Een delegatie van het bestuur van de VVT heeft contact opgenomen met de Stadsraad Delden en daar bepleit dat een maximale inspanning moet worden betracht om binnen de gemeente en de Regio Twente voldoende politiek draagvlak te verkrijgen. De Stadsraad heeft ons zijn steun toegezegd. Uw bestuur zal in de komende weken haar uiterste best doen om in overleg met de betrokken partijen te treden en zo een bijdrage te leveren in de recent weer opgelaaide discussie.

Wij zullen u via onze website op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Begin mei heeft in België een ernstig ongeluk plaatsgevonden met een goederentrein geladen met chemicaliën. Een dode en dertig gewonden waren daarbij te betreuen. Zoals ik in mijn vorige bijdrage al vermeldde, dreigt ook in Twente het goederenvervoer over het bestaande spoor aanzienlijk te worden uitgebreid. De vele extra goederentreinen zullen door vele dorpen en steden in Twente worden geleid over bestaand spoor zonder veel extra voorzieningen. Waar dit toe kan leiden is in België onlangs gebleken.

De VVT steunt de Actiegroep Goederenvervoer Hof van Twente, opgericht om de uitbreiding van het goederenvervoer aan de kaak te stellen.

Gillis de Bruijn

Marcel Klieverik nieuwe bestuurder

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op 13 maart 2013 is Marcel Klieverik toegetreden tot het bestuur van de Vrienden van Twickel. Ook is hij benoemd tot voorzitter van de activiteitencommissie. Hij wil zich de komende jaren inzetten voor het behoud van het landgoed in samenspraak met de Stichting Twickel, haar pachters en de Vrienden van Twickel.

Marcel Klieverik bij de Noordmolen.

Marcel is geboren op 19 februari 1949 in de Boeschoolstad Oldenzaal. Hij was 25 jaar werkzaam als controller en financieel directeur in de gezondheidszorg. Ook heeft hij een tiental jaren gewerkt bij gemeentes en intergemeentelijke samenwerkingsorganen. Sedert een aantal jaren verricht hij als consultant advieswerkzaamheden. Van 1994 tot 2003 heeft hij namens het CDA deel uitgemaakt van de Hengelose gemeenteraad.

Marcel woont in de wijk het Genseler, grenzend aan het landgoed Twickel. Bij vrienden zag Marcel het goed verzorgde Twickelblad liggen waarna hij zich in 2006 spontaan aanmeldde als lid van de vereniging. "Maar ook vanwege de jaarlijkse vriendendagen en het kasteelbezoek met de tuinen. Als goede 'noaber' zorg je toch goed voor je burenl!", verklaart Marcel. Naast 'nordic walken' met echtgenote Bly door de Twentse dreven, is het zingen in het Slavisch Byzantijnse Koor 'Wladimir' in Hengelo zijn grootste hobby. Ter afwisseling zingt hij - bariton - ook bij de Oldenzaalse Operette vereniging 'Gasparone'

die onder zijn leiding in 2001 haar 50-jarig jubileum vierde.

Als nieuwe voorzitter van de activiteitencommissie werd hij direct 'in het diepe gegooid' tijdens de voorbereidingen van de Vriendendagen naar het klooster Frenswegen en de Heerlijkheid Lage dit jaar. Marcel doorstond zijn 'doop' zoals het een goed bestuurder betaamt.

Helmig Kleerebezem

Agenda

Zaterdag 24 augustus

Fietsen langs Twickels boerenerven.

Vrijdag 6 september

Kasteeldag/bezoek.

Woensdag 6 november

Najaarslezing door Jan Haverkate en Aafke Brunt.

Zaterdag 2 november

Natuurwerkdag Herfst.

De Vrienden van Twickel bijeen bij het klooster van Frenswegen.

Oproep

Ook de Vrienden van Twickel gaan met de tijd mee.

We willen u als lid graag per e-mail op de hoogte houden van onze activiteiten. Op den duur kunnen we dan onze verzendingen per gewone post reduceren. Dat bespaart portokosten en papier. Wij zouden het op prijs stellen als U uw e-mail adres aan ons ter beschikking wilt stellen.

Dit kan natuurlijk per e-mail aan secretaris@vriendenvantwickel.nl of penningmeester@vriendenvantwickel.nl of via onze website: www.vriendenvantwickel.nl onder het kopje 'contact'.

Velen gingen u al voor. Alvast onze hartelijke dank.

Het bestuur

Vriendendagen in het Graafschap Bentheim

De vrienden van Twickel bezochten op 18 en 19 april het klooster Frenswegen en de Heerlijkheid Lage, gelegen in het Graafschap Bentheim in de Duitse deelstaat Nedersaksen.

Op beide dagen was het prachtig weer. Bij de Lutte gingen we de autoweg af om verder te rijden door het dal van de Dinkel, één van de weinig overgebleven meanderende riviertjes in Nederland. Bij Denekamp passeerden we de grens met als eerste doel het klooster Frenswegen. Na genoten te hebben van koffie/thee met grote stukken taart werd het gezelschap in groepen rondgeleid door het klooster en de indrukwekkende gewelven. We werden deelgenoot gemaakt van ruim 600 jaar bewogen historie. Een historie die teruggaat tot 1394.

Nadat iedereen weer had plaatsgenomen in de bussen ging het richting Hofcafé Strötter voor een warme lunch. Vandaar was het slechts een korte rit naar de Heerlijkheid Lage, in 1642 aangekocht door de toenmalige heer van Twickel, Johan van Raesfelt. Daar werd het kerkje bezocht, de dubbele waterradmolen op de Dinkel en het prach-

tig aangelegde park met daarin de indrukwekkende slotruïne en het goed onderhouden 'Herrenhaus'.

In het witte kerkje uit 1687 werd een powerpoint-presentatie gegeven. De naast gele-

gen waterradmolen is uniek omdat in één gebouw zowel de bewerking van oliehoudend zaad als van koren is ondergebracht. De beide waterraderen staan garant voor de aandrijving van dit vroeg industriële monument. De uitgebreide rondleiding door het park was een schot in de roos. De dag werd afgesloten met koffie/thee en veel taart in het 'Gemeindehaus' naast de kerk. In de bus hoorde ik een aantal keren de opmerking: "In drie jaar heb ik nog niet zoveel taart gegeten als deze dag."

Helmig Kleerebezem

Koffie- en theepauze in Lage.

Meervoudig gedenken

De collectie schilderijen van kasteel Twickel is zo groot dat niet elk schilderij aan het publiek getoond kan worden. Onlangs is een schilderij van de Zuid-Nederlandse schilder Jacquin verhuisd van de zolderkamer naar de benedengalerij zodat het tijdens kasteelrondleidingen te zien is. Wel werd het eerst grondig gerestaureerd door Edwina Brinckmann-Rouffaer.

Bordes bij benedengalerij.

Er is een tijd geweest dat kunstschilders hun ambacht van A tot Z beheersten. Dat wil zeggen dat ze niet alleen verf en penseel wisten te hanteren, maar dat de gehele materiële opbouw van het schilderij in hun handen lag. Ze mengden zelf de pigmenten met bindmiddelen tot verf en ze prepareerden zelf hun doeken en panelen tot geschikte dragers voor beschildering. Een bijzonder voorbeeld van zo'n totaalconcept is het schilderij van Maria Cornelia van Wassenaer als meisje op schoot bij haar moeder Margaretha Helena Alewijn.

Vergetelheid

Het is geschilderd door de in Brussel geboren kunstenaar Francois Xavier Joseph Jacquin (1756-1826). Weinigen van u zullen dit schilderij ooit gezien hebben, omdat het tot dusver wat verloren en verwaarloosd op één van de zolderkamers van kasteel Twickel hing. Het oogde ook weinig aantrekkelijk met rechtsboven een scheur in het doek en een verkleurd uiterlijk als gevolg van een dikke verbruinde vernislaag.

Voor een object kan vergetelheid een voordeel zijn, omdat er dan weinig aan gerestaureerd is en veel van het oorspronkelijke ge-

bruikte materiaal bewaard is gebleven. Hier was dat het geval: het schilderij illustreert prachtig de werkwijze van een schilder die nog geheel in de traditie van de 18de eeuw staat. Het is gemaakt in een tijd dat er nog geen winkels voor kunstenaarsbenodigdheden bestonden, waar men geprepareerd schildersdoek aan de meter kon kopen met spieramen om de doeken te spannen en verf in tubes voor een vlot resultaat.

Trommelvel

Jacquin heeft dit schilderij nog geheel ambachtelijk vervaardigd. Om te beginnen is er het vrij eenvoudige spanraam, dat in de hoeken verstevigd is om niet krom te trekken onder de spanning van het doek. Op dit houten raam, dat meteen het formaat van het schilderij bepaalt, is een stuk linnen gespannen, rondom vastgezet met spijkers. Vervolgens is dit linnen ingestreken met dierlijke lijm opgelost in warm water. Door het water en de eigenschappen van de lijm krimpt het linnen bij droging en spant zich als een trommelvel om het raam. Deze voorlijming en -krimping zijn noodzakelijk om het weefsel daarna juist minder te laten reageren op schommelingen in de

temperatuur en luchtvochtigheid. Vervolgens worden hierop meerdere lagen grondering aangebracht. Dat is een mengsel van wederom water, dierlijke lijm en krijt. De lijm zorgt voor een goede binding met de eerder aangebrachte lijm op het doek en het krijt vult de gaatjes in het weefsel van het doek, zodat een mooi, glad schilderoppervlak ontstaat. Een goede grondering zorgt op zijn beurt voor een goede verbinding met de olieverf die later wordt opgebracht: de olie uit de verf trekt een beetje in de krijtlaag, maar loopt er niet in weg.

Prachtige details

Geheel in de traditie van de oude meesters heeft Jacquin de laatste gronderingslaag van een rode kleur voorzien. Zo'n gekleurde onderlaag beïnvloedt de toon van de latere beschildering. De grondering is overigens dun aangebracht, waardoor de weefselstructuur een opvallende rol blijft spelen in het schildersoppervlak. Door al dit voorbereidende werk heeft het doek een prachtige spanning gekregen die ook nu, ruim 200 jaar later, nog onverminderd goed is. De schildering zelf, in olieverf, is heel verfijnd uitgevoerd met veel aandacht voor de stofuitdrukking. Prachtig zijn details zoals het handje van Cornélie, dat zichtbaar blijft door de dunne stof van het fichu in de jurk van haar moeder.

Lapjes

Het schilderij heeft overigens wel degelijk een restauratiegeschiedenis. De strakke spanning van het doek heeft als nadeel dat bij stoten gemakkelijk een scheur kan ontstaan. Dit is op diverse plaatsen het geval en in het verleden zijn die plekken hersteld door aan de achterkant stukjes linnen te plakken, met een mengsel van was en hars als kleefmiddel. Deze ouderwetse restauratiemethode heeft als nadeel dat de lapjes zich op den duur gaan aftekenen aan de voorkant. Ook in dit schilderij zijn ze duidelijk waarneembaar, vooral als je er vanaf de zijkant naar kijkt. Toch heb ik besloten om ze niet te verwijderen: ze vormen namelijk een klein archief op zichzelf, waarin de restauratiegeschiedenis zich laat aflezen. De recentere schade heb ik hersteld naar de normen van deze tijd, namelijk met toevoeging van zo min mogelijk materiaal. De losse, doorgescheurde draden zijn op hun plaats teruggelegd en één voor één met lijm aan elkaar verbonden. Aan de voorkant, waar verf en grondering plaatselijk ontbraken, is zeer plaatselijk nieuwe grondering

Portret van Margaretha H. Alewijn (1776-1802) met Maria C. van Wassenaer (1799-1850) op schoot, olieverf op doek, afmeting 73 x 59 cm. Het schilderij voor behandeling.

geïdealiseerd geschilderd. Je ziet aan de kleine Cornélie iets onhandigs in de houding van het hoofd, waar mijns inziens haar handicap zich al doet gelden. Het kind Cornélie lijkt overigens onmiskenbaar op haar latere portret als 30-jarige door J.B. van der Hulst.

Kan dit schilderij echter wel het naar het leven geschilderd zijn? Margaretha Helena Alewijn is in december 1802 gestorven en we weten niet hoelang haar ziekbed is geweest. Cornélie is geboren september 1799.

Het schilderij heeft als enige datering "An 7". Dat kan uiteraard niet de leeftijd van de hier afgebeelde Cornélie zijn. Wordt hier bedoeld het Franse republikeinse jaar 7? Die jaren werden echter in Romeinse cijfers geschreven. Het jaar VII liep van 22 september 1798 tot 22 sept. 1799. Is het misschien een wat open geschreven 9? Het jaar IX liep van 23 september 1800 tot 23 september 1801. Dat zou beter kunnen, Cornélie zou dan 2 jaar zijn.

Is de afgebeelde vrouw wel de moeder van Cornélie? Weten we hoe zij eruit zag? Er bestaan van haar maar twee kleine silhouetjes, waarin het weelderig gekrulde haar en de uitgesproken neus opvallen. Ja, dat klopt wel met dit schilderij. Bovendien is de houding zo innig geschilderd; dat moet wel een moeder met haar eigen kind zijn en een kind met haar eigen moeder. Wat een prachtige ringen draagt Margaretha, zouden die nog in de familie zijn? En dan dat kleine medaillon met miniatuur sleuteltje, waar Cornélie mee speelt. Cornélie zelf heeft al een ringetje door haar oor. Pijnlijk en riskant voor zo'n klein kind, eigenlijk niet aardig.

Het restaureren van een schilderij als dit is een proces waarin veel wordt gepeinsd en gespeurd. Niet alleen ten aanzien van de uit te voeren handelingen, maar ook over de personen die zijn afgebeeld en over de schilder zelf. Gaandeweg komt een verbinding tot stand, dichterbij kun je eigenlijk niet komen. Ik noem het "meervoudig gedenken" en het hoort bij mijn vak.

Edwina Brinckmann-Rouffaer

aangebracht. Hier is overheen geretoucheerd met losse pigmenten in een acrylaat-houdend bindmiddel.

Groen blijkt grijs

Op een ander punt heb ik wel de restauratie-geschiedenis geweld aangedaan door werkelijk overvloedige overschilderingen te verwijderen. Terwijl de oude beschadigingen feitelijk maar klein waren, waren ze aan de voorkant zeer breed overschilderd. Ze bedekten de achtergrond van de figuren maar ook

de wang van de geportretteerde Margaretha. De achtergrond is door Jacquin juist zo mooi geschilderd in een luchtige, regelmatige verftoets. Behalve achter overschilderingen ging de fijne schildertrant van Jacquin ook schuil achter een dik, sterk vergeeld vernis. Hoewel ik geoefend ben in kijken, was het voor mij ook een verrassing om te zien dat de groenige jurk van Margaretha gaandeweg grijs bleek te zijn. Het schilderij na restauratie oogt helder en toegankelijk en zal voortaan in de rondleiding van kasteel Twickel opgenomen worden. Zo zal het tot ieders verbeelding kunnen spreken, ook omdat er nog wat te raden overblijft.

An 7

Waarom is de opdracht voor dit schilderij naar de schilder Jacquin gegaan, van wie ik voornamelijk geen biografische gegevens heb gevonden. Middels zijn nauwkeurige werkwijze is het wel mogelijk een beeld van zijn persoonlijkheid te vormen. Was hij wellicht ook lastig? Het is in de collectie in ieder geval bij dit schilderij gebeven. In het archief is geen kwitantie of briefwisseling overgeleverd. De geportretteerden zijn zo levendig en niet

De omslagrand van het doek, met spijkers bevestigd op de zijkant van het spanraam. Aan de zgn. spanguirlande is te zien dat het doek is gekrompen tijdens de preparatie tot schilderslinnen

BERICHTEN VAN DE BUITENPLAATS

Bloemenkabinetten geven geheim prijs

Op de bovengalerij van het kasteel staan twee magnifieke bloemenkabinetten. Ze zijn vervaardigd rond 1700 door een (nog) niet met zekerheid geïdentificeerde meester. De marketerie kasten zijn rijk gedecoreerd met vooral florale motieven in tientallen verschillende houtsoorten en ivoor. In de loop der eeuwen zijn de kleuren van al deze houtsoorten wat vervaagd, zodat de kasten een meer egale kleur hebben gekregen.

Drs. Véronique Fehmers heeft voor haar promotieonderzoek de kasten aan een minutieus onderzoek onderworpen. Wat waren de oorspronkelijke kleuren en is er ook kleurstof gebruikt? Is de maker met zekerheid te traceren? Samen met chemicus dr. Heinrich Piening van de Bayerische Schlösserverwaltung in München heeft Fehmers de kabinetten zelfs aan een

Véronique Fehmers en Heinrich Piening aan het werk op de Bovengalerij

UV-Vis-Spectroscopie onderzoek onderworpen waarmee de componenten van eventuele kleurstoffen kunnen worden herleid. Uit dit onderzoek - dat nog niet is afgerond - kwam naar voren dat de kasten inderdaad zeer kleurrijk zijn geweest. Zou

een reconstructie in de originele kleuren mogelijk zijn? De resultaten van het onderzoek worden nu eerst gepubliceerd in de internationale vakpers. In dit blad zal te zijner tijd uitgebreider aandacht zijn voor deze fascinerende speurtocht.

Nieuwe aanwinst stallen: arreslee

De al rijke collectie van de stallen is uitgebreid met een prachtige arreslee. De slede is een geschenk van het Twickellandgoed Zuidwijk in Wassenaar en zal gebruiksgereed worden gemaakt, zodat

bij een mooi pak sneeuw kan worden uitgereden. Dit vergt nog wel de nodige reparaties die door onze stalvrijwilligers worden uitgevoerd.

Agenda

5 - 15 juni

Kasteeldagen (kaarten via de website)

Zondag 14 juli

Tuinconcert buitenplaats

28 augustus - 7 september

Kasteeldagen (kaarten via de website)

Zaterdag 31 augustus

60 jaar Stichting Twickel: bewonersdag op de buitenplaats (op uitnodiging)

Vrijdag 6 september

Kasteeldag Vrienden van Twickel

Zaterdag 14 september

Open Monumentendag - Koetsevenement

Zondag 15 september

Moestuindag

24, 25 en 26 september

Kasteelconcerten Delden Klassiek

Tuinconcert op zondag 14 juli

Ook dit jaar is de buitenplaats weer opgenomen in de succesvolle muziekserie van het Münsterland "Trompetenbaum und Geigenfeige - Musik in Gärten und Parks".

Op zondag 14 juli verzorgt de Duitse Hale-Bopp-Big-Band een spetterend tuinconcert. Aanvang 16.00 uur, entree 10 euro, inclusief tuinbezoek. Bij slecht weer wordt uitgeweken naar de Oranjerie.

2015: Jaar van de Citrus?

De collectie citrusbomen op de buitenplaats maakt vanwege haar genetische waarde deel uit van de Nationale Planten Collectie.

Samen met de collectie van paleis Het Loo bewaken we de (historische) kwaliteit en kwantiteit van deze bijzondere soorten. Om deze collectie eens extra onder de aandacht te brengen is gezamenlijk het plan opgevat om 2015 uit te roepen tot het Jaar van de Citrus. Verschillende activiteiten zullen dan in het teken van de citrus staan, zoals een publicatie, een congres, kookworkshop en een tentoonstelling in de Oranjerie.

Vliegende start zondagopenstelling

Dit zomerseizoen is de tuin en landgoedwinkel voor het eerst ook iedere zondag van 10.00 - 17.00 uur geopend. Na twee zondagen in mei blijkt de openstelling in een grote behoefte te voorzien. Het was voor de vrijwillige medewerkers hard werken: honderden klanten meldden zich voor tuinbezoek, informatie of een landgoedproduct.

Vanaf nu is het ook mogelijk om in de winkel een heerlijke kop koffie of speciaal voor Twickel samengestelde thee te drinken. Van harte welkom!

Stichting Twickel
www.twickel.nl

Vereniging Vrienden van Twickel
www.vriendenvantwickel.nl

